

DSSSB TGT & PGT

Part-B

SCHOLAR BATCH

संस्कृत

सन्धि

Part -2

LIVE 19-03-2024 05:00 PM

DSSSB TGT & PGT **संस्कृत** SCHOLAR BATCH

लोपविधायकं विधिसूत्रम्

संयोगान्तस्य लोपः ८।२।२३ ॥

संयोगान्तं यत्पदं तदन्तस्य लोपः स्यात्

DSSSB TGT & PGT **संस्कृत** SCHOLAR BATCH

नियमकारकं परिभाषासूत्रम्

अलोऽन्त्यस्य १।१।५२ ॥

षष्ठीनिर्दिष्टोऽन्त्यस्याल आदेशः स्यात् । इति यलोपे प्राप्ते -

वार्तिकम् - यणः प्रतिषेधो वाच्यः ।

सुदृश्य उपारस्य

युका लोप प्राप्ते

सुदृश्य उपारस्यः

सुदृश्य उपारस्यः

सुदृश्य उपारस्यः

सुदृश्य उपारस्यः

DSSSB TGT & PGT **संस्कृत** SCHOLAR BATCH

(क) निम्नलिखित शब्दों का सन्धिविच्छेद करके सूत्र लगाकर प्रयोगों की सिद्धि करें।

१. नद्यत्र

२. यद्यपि

३. प्रत्येकम्

४. करोम्यहम्

५. कौमुद्यायाति

DSSSB TGT & PGT **संस्कृत** SCHOLAR BATCH

६. अस्त्यात्मा

७. वद्ध्वागमनम्

८. इत्याचरति

९. गुर्वाज्ञा

१० दद्ध्यत्र

११. वंशयायाति

DSSSB TGT & PGT **संस्कृत** SCHOLAR BATCH

१२. ह्ययम्

१३. अस्त्यनुरागः

१४. पित्राज्ञा

१५. खल्वत्र

१६. अत्युत्तमः

१७. लाकारः

DSSSB TGT & PGT **संस्कृत** SCHOLAR BATCH

१८. इत्यपि

१९. पित्रधीनम्

२०. पत्यादेशः

DSSSB TGT & PGT **संस्कृत** SCHOLAR BATCH

(ख) निम्नलिखित शब्दों की सूत्र लगा कर सन्धि करें।

१. जननी + आह ।
२. धातृ + आदेशः ।
३. मधु + आनय ।
४. शिशु + अङ्गः ।
५. भर्तृ + आदेशः ।

DSSSB TGT & PGT **संस्कृत** SCHOLAR BATCH

६. तनु + अङ्गः ।

७ मनु+आदिः ।

८. वधू + अलङ्कारः ।

९. अभि+उदयः ।

१० कामिनी + उदयः ।

११. पितृ + आज्ञा ।

DSSSB TGT & PGT **संस्कृत** SCHOLAR BATCH

१२. जननी + आगच्छति ।

१३. हरी + आगच्छतः ।

१४. नदी + आवहति ।

१५. कान्ति + आभा ।

१६. भानु + आभा ।

१७. गुरु + आस्था ।

DSSSB TGT & PGT **संस्कृत** SCHOLAR BATCH

१८ भ्रातृ + आशा ।

१९. दुहितृ + ईशः ।

२०. गृहेषु + आसक्तः ।

२१. लृ + आकारः ।

DSSSB TGT & PGT संस्कृत SCHOLAR BATCH

अयाद्यादेशविधायकं विधिसूत्रम्

एचोऽयवायावः ६।१।७८ ॥

एचः क्रमादय् अव् आय् आव् एते स्युरचि ।

॥ अ. ५. ॥
॥ ३. ॥

एच + आचि = अथ् अव् आय् आव्
ए ओ ऐ औ (स्वर) ३५।०
हर् + ए
(ए) + स्वर

DSSSB TGT & PGT संस्कृत SCHOLAR BATCH

नियमविधायकं परिभाषासूत्रम्

यथासङ्ख्यमनुदेशः समानाम् १।३।१०॥

समसम्बन्धी विधिर्यथासङ्ख्यं स्यात्।

हरये विष्णवे नायकः पावकः।

स्थानी और आदेश की संख्या समान होने पर
आदेश क्रम से होते हैं।

पाँच + अकः
पाँचकः आत्

विराजो + ए
अत्

विराजोव

न + अकः

आय
नायकः

अवावादेशविधायकं विधिसूत्रम्

वान्तो यि प्रत्यये ६ । १ ॥ ७९ ॥

यकारादौ प्रत्यये परे ओदौतोरव् आव् एतौ स्तः ।

गव्यम् । नाव्यम् । वार्तिकम् - अध्वपरिमाणे च । गव्यूतिः ।

अन् आव्

गौ + यूतिः
नाव्यूतिः

ओ / औ + यकारादि प्रत्यय = अन् आव्

गौ + यम् = गव्यम्
गौ + यम् = नाव्यम्

DSSSB TGT & PGT **संस्कृत** SCHOLAR BATCH

गुणसंज्ञाविधायकं संज्ञासूत्रम्

अदेङ् गुणः । १।१।२ ॥

अत् एङ् चं गुणसंज्ञः स्यात्।

अत् + एङ् गुण
↓
अ, ए, औ

DSSSB TGT & PGT संस्कृत SCHOLAR BATCH

नियमसूत्रम्

तपरस्तत्कालस्य १।१।७० ॥

तः परो यस्मात् स च तात्परश्चोच्चार्यमाणसमकालस्यैव सञ्ज्ञा स्यात् ।

अतः
ह्रस्व अ

अ इ

DSSSB TGT & PGT संस्कृत SCHOLAR BATCH

गुणविधायकं विधिसूत्रम्

आद्गुणः ६।१।८७ ॥

अवर्णादिचि परे पूर्वपरयोरेको गुण आदेशः स्यात् ।

उपेन्द्रः । गङ्गोदकम् ।

~~अ~~ + आ + अन्त्ये = गुण

उप + इन्द्रः
कण्ठ
गुण (अ, ए, ओ)
(स्थाचोऽन्तरात्मेः)
उपेन्द्रः

गडगा + उदकम

(अ) + उ ओर
कठ

(अ, ए, ओ)

रक्षाजोडकरतमेः ।

गडगादकम